

مرلو - پونتی و روش تحلیل آثار نقاشی

اسما سبزرکار

انتشارات هرمس

فهرست

۱	پیشگفتار
۵	مقدمه
۱۳	بی‌نوشت
۱۵	فصل اول: دنیای مرلو-پونتی
۱۵	۱.۱ ادراک
۱۵	۱.۱.۱ احساس چیست؟
۲۰	۲.۱.۱ تحویل پدیدارشناسانه
۲۳	۱.۲.۱.۱ اپوخه
۲۶	۳.۱.۱ ادراک حسی
۳۳	۱.۳.۱.۱ ادراک حسی از نظر مرلو-پونتی
۴۰	۲.۳.۱.۱ سوژه ادراک حسی یا آگاهی تن یافته
۴۳	۳.۳.۱.۱ نسبت سوژه و جهان
۴۶	۴.۱.۱ هنر و جهان ادراک حسی
۵۷	۱.۴.۱.۱ معنا
۶۳	۲.۱ تن
۶۴	۱.۲.۱ تن چه نیست؟
۷۰	۲.۲.۱ نظریه تن
۷۵	۳.۲.۱ شکلواریه تن
۸۴	۴.۲.۱ امر گوشت و درهم تنیدگی
۸۷	۵.۲.۱ هنر و تن
۹۰	۳.۱ دیدن

۹۱	۱.۳.۱. ژرفای دیدن
۹۶	۱.۱.۳.۱. حرکت و فضا
۱۰۱	۲.۱.۳.۱. ژرفا
۱۰۴	۲.۳.۱. زبان هنر
۱۰۹	۳.۳.۱. چشم و ذهن
۱۱۴	۴.۳.۱. رابطه دیدن و سبک
۱۱۸	پی نوشت
۱۲۳	فصل دوم: روش مرلو-پوتنی در مواجهه با نقاشی
۱۲۳	۱.۲. نقاشی و فردانیت
۱۲۸	۲.۲. نقاشی و درک حسی
۱۳۲	۳.۲. نقاشی و ظهور پدیدارشناسانه
۱۳۶	۴.۲. نقاشی و هستی
۱۴۰	۵.۲. نقاشی و دیدن
۱۴۴	۶.۲. رابطه تن با سطح اثر هنری
۱۵۰	۷.۲. انسان، طرح و زمانمندی
۱۵۶	۸.۲. نقاشی و تعلیق
۱۵۹	۹.۲. من، دیگری و اثر هنری
۱۶۸	۱۰.۲. نقاشی و رنگ
۱۷۳	۱۱.۲. نقاشی و خط
۱۷۸	۱۲.۲. نقاشی، فیگور، پس زمینه
۱۸۲	پی نوشت
۱۸۵	فصل سوم: تجزیه و تحلیل آثار
۱۸۵	۱.۳. شب زنده داران (۱۹۴۲)؛ ادوارد هاپر
۱۹۰	۲.۳. دنیای کربستینا (۱۹۴۸)؛ اندرو ویت
۱۹۵	۳.۳. جان میتون (۱۹۵۲)؛ لوسین فروید
۲۰۰	۴.۳. نیلوفرهای آبی (۱۹۲۰)؛ کلود مونه
۲۰۵	۵.۳. منظره با خانه‌ها (۱۹۰۹)؛ واسیلی کاندینسکی
۲۰۹	پی نوشت

۲۱۱	سخن آخر
۲۱۳	واژه‌نامه فارسی-انگلیسی
۲۱۷	واژه‌نامه انگلیسی-فارسی
۲۲۱	کتابنامه
۲۲۵	نمایه

هیچ دسته‌ای از جمله تجربه‌گرایی، واقع‌گرایی یا ایده‌آلیسم جای داد. البته، در ترازوی نقد و سنجش، آرای دهه ۱۸۹۰ تا ۱۹۰۰ وی در کفه شهودگرایی جای می‌گیرد.

Jean-Gaspard-Félix Lacher Ravaisson-Mollien (۱۸۱۳-۱۹۰۰)؛ فیلسوف فرانسوی.

[۸] Auguste Comte (۱۷۹۸-۱۸۵۷)؛ فیلسوف و جامعه‌شناس فرانسوی، مؤسس مکتب اثبات‌گرایی یا پوزیتیویسم. او را واضع نام جامعه‌شناسی (sociology) و بنیانگذار جامعه‌شناسی نوین می‌شناسند. کنت با اعتقادِ راسخ به فلسفه اثبات‌گرایی معتقد بود باید برای علوم انسانی نیز حیثیتی مشابه علوم تجربی قائل شد. به این معنی که علوم انسانی نیز باید از ابزار پژوهش تجربی استفاده کنند. کنت بر این باور بود که جوامع انسانی از سه مرحله الهی، فلسفی و علمی عبور کرده‌اند. در جوامع اساطیری، کاهنان رهبران جامعه هستند؛ در جوامع الهی، فلسفی و علمی عبور کرده‌اند. در جوامع وسطی است، پیامبران؛ و در عصر رنسانس و پس از آن فیلسوفان. او اذعان می‌کند که ممکن است در هر جامعه‌ای بازمانده‌های فکری اعصار گذشته رسوب کرده باشد.

[۹] Emile Durkheim (۱۸۵۸-۱۹۱۷)؛ نویسنده و جامعه‌شناس فرانسوی. به عقیده بسیاری دورکیم بنیانگذار جامعه‌شناسی است. با آنکه آگوست کنت واضع واژه جامعه‌شناسی است، اولین کسی که توانست کرسی استادی جامعه‌شناسی را تأسیس کند دورکیم بود. وی همچنین مؤسس سالنامه جامعه‌شناسی (*L'Année Sociologique*) در فرانسه است.

[۱۰] Ludwig Wittgenstein (۱۸۸۹-۱۹۵۱)؛ فیلسوف اتریشی فلسفه تحلیلی. ویتگنشتاین باب‌های زیادی را در فلسفه ریاضی، فلسفه زبان، و فلسفه ذهن گشود. او در ابتدا معتقد بود که زبان ذاتاً دارای سرشت تصویری است و ساختار عالم ساختار آن را تعیین می‌کند. فلسفه را نیز گونه‌ای نقادی می‌داند که وظیفه آن روشن ساختن اندیشه‌هاست. اما در دوره آخر فعالیت‌هایش از این عقیده صرف‌نظر کرد و زبان را همچون ابزاری می‌دانست که برای فهم معنای آن باید به کاربردش در زندگی مردم توجه کرد. در این دوره قائل بود که ساختار زبان ما بیانگر نحوه اندیشه ما در خصوص عالم واقعی است. فلسفه در نظر او نوعی درمانگری است و فیلسوف شخصی است که بیماری‌های فهم انسان را علاج می‌کند.

[۱۱] Franz Brentano (۱۸۳۷-۱۹۱۷)؛ فیلسوف و روان‌شناس آلمانی. برنتانو توجه خاصی به ارسطو و فلسفه مدرسی او داشت و رساله‌ای تحت عنوان معانی چندگانه وجود نزد ارسطو نگاشته است. آثار او در شکل‌گیری افکار فروید، هوسرل و هایدگر تأثیر بسزایی داشت.

فصل اول

دنیای مرلو-پونتی

۱.۱. ادراک

برای شناخت فلسفه مرلو-پونتی لازم است سخن را با بحث درباره معنای ادراک از دید وی آغاز کنیم، چرا که بنیان تفکر فلسفی او همین بحث است. ادراکی که وی توصیف می‌کند با آنچه گذشتگان مطرح می‌کردند کاملاً متفاوت است. این ادراکی کلی و همه‌جانبه است که برای ورود به حیطه آن در ابتدا باید به خود حس پردازیم و ببینیم آنچه تحت عنوان حس می‌شناسیم در حقیقت چیست. مرلو-پونتی بحث مفصلی در این باب دارد. از نگاه او این حسی است که در ادامه با تحویل و تعلیق پدیدارشناختی پیوند می‌یابد و از آنجا به بحث ادراک حسی می‌رسد. ادراک حسی که مرلو-پونتی مطرح می‌کند با نوع خاصی از سوژه سروکار دارد که با تعاریف گذشته سوژه متفاوت است. این سوژه پیوند و نسبتی خاص با جهان دارد، نسبتی که از کم و کیف آن در ادامه بحث ادراک آگاه خواهیم شد و خواهیم دید که چگونه این ادراک حسی با هنر و معناسازی نسبت برقرار می‌کند، تا مشخص شود که هنر چگونه به بستر تفکر راه می‌یابد.

۱.۱.۱. احساس چیست؟

احساس^۱ از توانایی حساسیت انسان ناشی می‌شود، حساسیتی که